

OPGEJAAGD WILD

PROSTITUTIE IN NEDERLAND DOOR DE EEUWEN HEEN

(PREHISTORIE-HEDEN)

RONALD WILFRED JANSEN

© RWJ-PUBLISHING, HOOGEVEEN, 2021

Druk en distributie: PUMBO

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, hetzij mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van RWJ-PUBLISHING.

We hebben ons uiterste best gedaan om bronnen en rechthebbenden van het beeldmateriaal te achterhalen. Wanneer desondanks beeldmateriaal wordt getoond waarvan u (mede-)rechthebbende bent en voor het gebruik waarvan u geen toestemming hebt verleend, verzoeken we u een mail te sturen aan info@rwj-publishing.com

ISBN 9789490482473

NUR 695

PROLOOG		<i>6- 10</i>
PREHISTORIE	300.000- 600	<i>11- 13</i>
OUDHEID	600- 500	<i>14- 27</i>
MIDDELEEUWEN	500-1500	<i>28- 36</i>
TOT DE HERVORMING	1500-1580	<i>37- 44</i>
DE HERVORMING TOT DE 17E EEUW	1580-1700	<i>45- 91</i>
TOT EINDE VAN DE BETAAFSE REPUBLIEK	1700-1800	<i>92-105</i>
INLIJVING BIJ FRANKRIJK TOT OPHEFFING VAN DE BORDELEN	1800-1911	<i>106-150</i>
BORDEELVERBOD TOT DE TWEEDE WERELDOORLOG	1911-1940	<i>151-176</i>
DE TWEEDE WERELDOORLOG TOT 1960	1940-1960	<i>177-201</i>
DE SEKSUELE REVOLUTIE TOT 2000	1960-2000	<i>202-241</i>
OPHEFFING VAN HET BORDEELVERBOD TOT HEDEN	2000-2021	<i>242-270</i>
NAWOORD		<i>271-282</i>
BRONNEN		<i>283-292</i>

Romeinse bordeelscene

<https://onh.nl/verhaal/de-romeinse-vrouw-als-gezinsplanner>

Het register vermeldde niet alleen de naam, de geboorteplaats en de leeftijd van de sekswerkster maar ook haar pseudoniem en de maximumtarieven die zij haar klanten mocht aanrekenen. Bedoeling van de registratie (die onomkeerbaar was) was niet alleen om de schatkist te vullen maar vooral om te verhinderen dat 'infame' (oneerbare) vrouwen via een relatie of een (verboden) huwelijk met hun klanten konden opklimmen op de sociale ladder. De belangrijkste juridische verordening was de Lex Iulia et Papia, die het de elite verbood om met prostituees te trouwen. Voor prostituees was vooral de Lex Julia de Adulterijs Coerendis³⁵ van betekenis: prostituees werden verschoond van strafvervolgning bij echtbreuk. Keizer Augustus (63-14 voor Christus) bestrafte overspel en bigamie met de dood. Toen

De koppelaarster. Dirck van Baburen. 1662. Museum of Fine Arts, Boston

*Courtisane.
Jacob Adriaensz.
Backer. 1640*

*Museu Nacional de
Arte Antiga,
Lissabon*

*Wie betaalt die
krijgt waar voor
zijn geld. Hollands
koopmanschap op
zijn best.*

TOT EINDE VAN DE BETAAFSE REPUBLIEK (1700-1800)

Van speelhuizen naar bordelen

Amsterdam groeide in de 18e eeuw uit tot een voornaam financieel centrum, met nog steeds een belangrijke haven. Eind 17e en begin 18e eeuw stonden de Amsterdamse speelhuizen bekend als ‘danskamer muziekhuis bordeel in één’. De ‘heilige’ drie-eenheid. De combinatie van muziek, prostituees en de mogelijkheid om er als toeschouwer naartoe te gaan, lokte vele bemiddelde burgers naar het havengebied, waar de meeste van de circa achttien speelhuizen in Amsterdam waren gevestigd. Op de Zeedijk zaten er negen, waarvan het Hof van Holland de bekendste was. Volgens de Britse reiziger Mountague waren de meisjes er “handsomer and better dressed” dan in andere speelhuizen.¹ Pal naast het Hof van Holland lag een ander speelhuis: het Hof van Engeland. Op beide locaties ging het feest tot diep in de nacht door, ondanks verplichte sluitingstijden. Bezoekers dronken en dansten er op vioolmuziek. Het houden van een speelhuis was niet strafbaar, behalve als het overlast met zich meebracht. Op verzoek van de kerkenraad of bezorgde ouders deed de schout soms invallen. In het Hof van Holland werden tussen 1689 en 1722 in totaal 163 arrestaties verricht, voornamelijk van prostituees.² Willem Cornelisz Boekelaar was sedert 1696 waard van het Hof van Holland. Zijn huisbaas was een kruidenier uit Dortmund die ook speelhuis het Hof van Danzig (Zeedijk, huidig nummer 15)³ bezat. Naast een jaarhuur van 900 gulden was Boekelaar veel geld kwijt aan zijn personeel (meid en knecht), de verbruiksbelastingen op wijn en het uitbetalen van de “dagelijx musikanten”.⁴ Met de verbanning van zijn vrouw Margriet en een speelhuisverbod aan zijn broek in 1698, kelderden Boekelaars inkomsten. Behalve bij zijn huisbaas had hij schulden uitstaan bij zijn wijnleveranciers en slager; in 1701 ging hij bankroet.⁵

Eind 18^e eeuw nam de invloed van de kerk af en in de tweede helft van die eeuw werden openbare bordelen stilzwijgend meer toegelaten. Het in 1793 verschenen boekje, getiteld “De Amsterdamsche Speelhuizen”⁶, beschrijft dat de organisatie van de prostitutie de jaren daarvoor nogal veranderd was. Speelhuizen maakten plaats voor echte bordelen, dat wil zeggen meisjes konden nu allemaal in het speelhuis hun werk doen zonder dat de hoerenmadam de prostituee en haar klant begeleidde naar een woning, bijvoorbeeld die van de hoerenmadam. De rijke hoerenlopers vonden de huizen van de hoerwaardinnen vaak onhygiënisch en armoedig en vanwege deze reden werd steeds meer meisjes in de speelhuizen zelf onderdak aangeboden. Hier openbaarde zich de positieve kant van de toenemende Franse invloed in Nederland. Frans was in de 18^e eeuw de voertaal van de elite en diplomaten en een teken van beschaving. Als in het bordeel alles binnenskamers gebeurde en niet de openbare orde verstoorde, greep de overheid niet in. Doordat zo het speelhuis niet alleen een ontmoetingsplek meer was van prostituee en klant maar ook een werkplek, werd er meer geïnvesteerd in de aankleding van het bordeel. Door de grootschaligheid en luxe van dergelijke bordelen werden steeds vaker mannen de baas van bordelen omdat deze vaker dan vrouwen over veel geld beschikten. Het beleid ging zich steeds meer richten op de organisatoren van speelhuizen (die dus hun hoeren buiten het bedrijf lieten werken) die strenge straffen kregen bij overlast, variërend van boetes tot schavot- en lijfstraffen, vaak samen met lange gevangenis- en verbanningsstraffen en confiscaties, waardoor ze flink aangepakt werden in hun portemonnee. Wel werden enkele speelhuizen in de 18^e eeuw met rust gelaten, omdat de overheid meende dat ze geen last bezorgden.

*Prentbriefkaart. 20 juni 1902.
Stadsarchief Amsterdam*

*Bordeel Maison Weinthal,
Nieuwezijds Voorburgwal 227;
protest n.a.v. nieuwe
Politieverordening*

*Prentbriefkaart. Uitgave Berg Co Reines des trottoirs, prostitutie in de Oudekennissteeg bij Café "de Stadt Hamburg"..
Momenten uit het Amsterdamse straatleven. Prostitutie. Circa 1905*

Stadsarchief Amsterdam

DE TWEEDE WERELDOORLOG TOT 1960

De Tweede Wereldoorlog

Portret van een prostituee met een sigaret in de hand in Kamp Neuengamme. Mogelijk is de foto gemaakt vlak na de bevrijding. Groningen Archieven

Alle kleine resultaten die de vrouwenemancipatie voor de Tweede Wereldoorlog had bereikt, verdwenen als sneeuw voor de zon onder het terreurbewind van de nazi's. In nazi Duitsland was de vrouw volledig ondergeschikt aan de man. "Emancipatie van vrouwen is een symptoom van verdorvenheid", aldus Hitler.¹ Vrouwen moesten thuis blijven, kinderen baren, voor de kinderen zorgen en het huishouden doen; mannen verdedigden het vaderland en op die manier hun gezin, aldus Joseph Goebbels (1897-1945), minister van Volksvoorlichting en Propaganda.² De voornaamste taak van vrouwen was het ras zuiver en sterk houden. In de ogen van de nazi's werkten prostituees voor alle rassen en waren opzichtig gekleed en waren daarom verderfelijk.³ Prostituees waren de hoofdschuldigen van geslachtsziekten en degeneratie van het ras.⁴ Zo bestempelde de (min of meer) aseksuele Hitler prostitutie verder als "verjoding van het zielenleven" en een "mammonisering van de geslachtsdrift." Vrouwen moesten Spartaans getraind worden, mochten geen cosmetica gebruiken, moesten zich eenvoudig kleden, mochten niet ijdel zijn en moesten afzien van culinaire lekkernijen. Homoseks en seks tussen Duitsers en "minderwaardige rassen" werd zwaar bestraft.

Wie vermoordde „Chinese Annie“?

Buurt verontwaardigd, maar stil

Het is de Amsterdamse politie nog steeds niet gelukt een spoor te vinden van de dader, die de 31-jarige mej. A. Z., die in de omgeving van het Oude Kerksplein bekend stond als „Chinese Annie“, heeft gewurgd.

De recherche heeft verklaard bij het onderzoek te stuiten op de typische mentaliteit der bewoners van deze buurt. Weliswaar is men er fel verontwaardigd over de moord en worden snel vermoedens geuit, maar dit neemt niet weg, dat de politie ernstig rekening houdt met de mogelijkheid, dat er buurtgenoten bij de moord in het spel zijn.

Alle alibi's van personen, die gehoord zijn, waren tot nu toe waterdicht. Deze alibi's berusten vaak op verblijf in café's. Het is in de betrokken kring echter gebruikelijk, dat men elkaar dekt.

De politie acht het verder niet uitgesloten, dat de moordenaar uit minnenijd tot zijn daad is gekomen. De vrouwen in deze omgeving zijn nog al eens het slachtoffer van mishandelingen. Vooral wanneer zij van „vriend“ verwisselen, geeft dit aanleiding tot hevige wrijvingen.

Dat „Chinese Annie“, die donderdag op Vredenhof begraven is, de naam had geen vijanden te hebben, zegt de recherche niets. Te vaak zijn er plotseling oploeiende vijandschappen in dit oude stadsgedeelte voorgekomen.

De Waarheid, 4 januari 1957

Vier vrouwen in drie jaar

(Van een onzer verslaggevers)

In 'donker Amsterdam' lieten in de laatste drie jaar vier vrouwen gewelddadig het leven. Het zijn:

De 36-jarige Chinese Annie. Zij werd op 31 december 1956 in haar kamer aan de Oude Zijds Achterburgwal met een nylonkous gewurgd. De dader is nooit gevonden.

De 33-jarige Magere Josje. Zij werd op 10 augustus 1957 gewurgd in een souterrain aan de Oude Zijds Voorburgwal. De vermoedelijke dader is door de politie gearresteerd.

De 35-jarige Finse Henny. Zij werd op 21 mei 1958 op gruwelijke wijze verminkt en gedood door een Noorse zeeman, die inmiddels werd berecht.

De 45-jarige 'Zwarte Truus'. Zij werd afgelopen zaterdagavond in de Bergstraat door een bezoeker gewurgd. De politie zoekt naar een ongeveer 25-jarige jongeman met opvallend blond haar.

Voorts mislukte verleden week vrijdagavond een poging tot wurging van 'Langharige Elly' in een souterrain aan de Oude Nieuwsteeg. De dader bevindt zich in arrest.

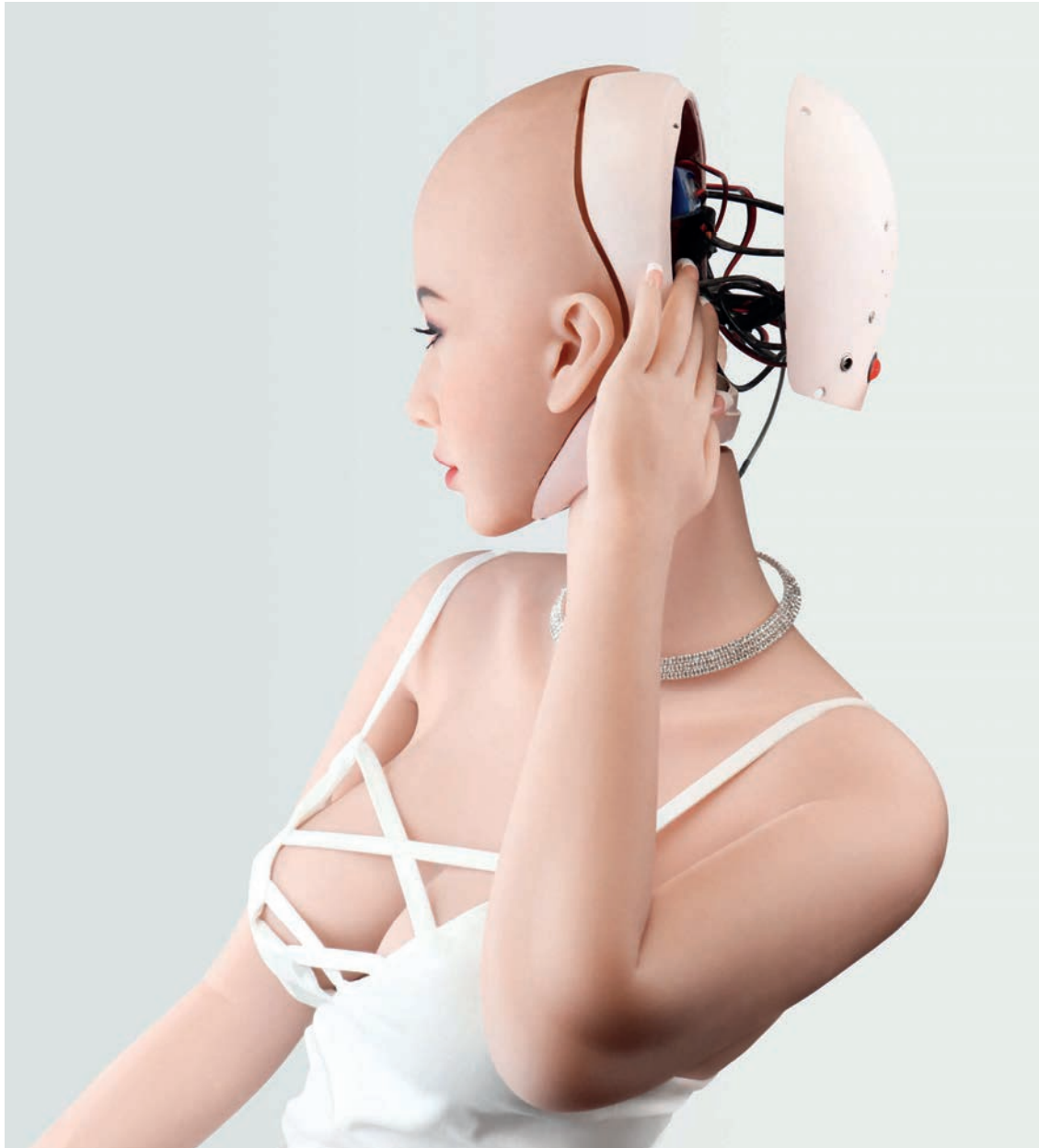
Het Vrije Volk, 19 mei 1959

*Buurtbewoners van Katendrecht (Rotterdam) gooiden ruiten in van bordelen en clubs. 1974.
Hans Peters/Anefo. Nationaal Archief.*

Oudezijds achterburgwal <https://pic-amsterdam.com/>

Seksrobots zijn populair bij bepaalde gebruikers. Zo heeft de Verenigde Staten de seksrobot Harmony. Maar ook China timmert hard aan de weg in deze vorm van robotica. Het bedrijf Mytenga presenteerde in 2018 op de “interactieve expo experience” ROBOT LOVE de eerste Nederlands sprekende seksrobot van Chinese makelij. Robin stond gedurende de tentoonstelling in de speciaal voor 16 + bezoekers ingerichte sekssteeg, waar ze – op veilige afstand – liet zien wat ze kan en hoe ze voelt. Ook speelde ze een hoofdrol in het kort geding in de (verre) toekomst tussen een Bordeelhoudster en Seksrobot. Vermoedelijk zal er echter altijd wel behoefte ontstaan aan contact met een prostituee als mens.

<https://robotlove.nl/>

<https://nikitasecrets.com/>

Archief

Oud-archief gemeente Assen. 0921 0117 Register van publieke vrouwen (volgens art 2 en 5 van de verordening van 24 november 1860), inclusief een Register van aantekening omtrent de visitatiën van publieke vrouwen door de geneesheer die de gemeente daarmee belast; 1860-1869

Oud-archief gemeente Hoogeveen. Archief Secretarie 1914-1975. Inventarisnummer 2629. Maatschappelijke steun aan mishandelde en verwaarloosde kinderen. Persoonsdossiers. 1931-1946.

Oud-archief gemeente Hoogeveen. Archief Secretarie 1914-1975. Inventarisnummer 7100. Justitie. Opsporing en aanhouding van verdachte en vermiste personen en voorwerpen 1913-1947.

Oud-archief gemeente Hoogeveen. Gedeponeerde Archieven gemeente Hoogeveen 1914-1990. Inventarisnummer 210. Dag- en nachtrapporten van de surveillancedienst, recherche en wijkteams. 1982 maart- 1982 april

Oud-archief gemeente Hoogeveen. Verslag van den toestand der Gemeente Hoogeveen 1887, Verslag van den toestand der Gemeente Hoogeveen 1888

Beeldmateriaal

Centraal Museum, Utrecht

Groninger Archieven

Haags Gemeentearchief

Herzog Anton Ulrich-Museum, Braunschweig

<http://behindtheredlightdistrict.blogspot.com/2018/02/fake-news-from-daily-mail-about.html>

http://www.biografischwoordenboek gelderland.nl/bio/6_Engelbartus_Millekus_Knuvelder

<https://dhzhw.wordpress.com/2013/06/08/de-haagse-draaikooi/>

<https://en.fishki.net/cool/1222103-ansient-roman-soins-with-sex-senes.html>

<https://histoday.tumblr.com/post/110633572244/10-februari-femendemonstreert-bijproces-tegen/amp>

<https://janlampo.com/2011/11/26/kroniek-van-het-schipperskwartier/>

<https://nikitasecrets.com/>

[https://nl.wikipedia.org/wiki/](https://nl.wikipedia.org/wiki/Prostitutie_in_het_oude_Rome)

Prostitutie_in_het_oude_Rome

https://nl.wikipedia.org/wiki/Edmond_Robert_Hubert_Regout

https://nl.wikipedia.org/wiki/Geschiedenis_van_de_prostitutie#/media/Bestand:Brothel_scene_ca_1475.jpg

https://nl.wikipedia.org/wiki/Prostitutie_in_het_oude_Rome

<https://onh.nl/verhaal/de-romeinse-vrouw-als-gezinsplanner>

<https://pic-amsterdam.com/>

<https://redlightdistrictamsterdamtours.com/nl/geschiedenis-van-dewallen.php>

<https://robotlove.nl/>

<https://www.alletop10lijstjes.nl/top-10-weetjes-over-de-kuisheidsgordel/>